

Sector wil grondgebonden melkveehouderij

Circulair, kavelruil en samenwerking zijn grote opgaven voor rentmeesters

Circulair, grondgebonden, geen import van eiwitrijk diervoer, maatschappelijk verantwoord. De melkveehouderij heeft grote ambities voor haar sector, zo was te lezen in het rapport van de Commissie Grondgebondenheid. LTO-voorman Wil Meulenbroeks staat volledig achter de ambities en vindt ook dat ze haalbaar zijn. En dus ligt daar een mooie taak voor de rentmeester die de vele grondruilingen zal kunnen begeleiden, want er is veel creativiteit en vindingrijkheid nodig om de sector helemaal grondgebonden en circulair te krijgen.

De LTO-commissie was aanvankelijk alleen gevraagd om een breed gedragen definitie van grondgebondenheid te formuleren. De sector heeft veel maatschappelijke belangstelling, mede omdat het een landschapsbepalende factor is voor Nederland. En daarom vindt iedereen het belangrijk dat de melkveehouderij grondgebonden is. Maar wat betekent dat precies? Geen stallen meer? Voer van eigen bodem? Koeien altijd buiten? Zoveel mensen, zoveel meningen.

Wil Meulenbroeks is voorzitter van de LTO-vakgroep melkveehouderij. "Binnen en buiten de sector werd gediscussieerd over de toekomst en het belang van de melkveehouderij in Nederland. In de sector zelf was er een zekere zorg dat onze sector zich zou intensiveren zoals de varkenshouderij en de pluimveehouderij, terwijl we juist karakteristiek onderdeel willen blijven van landschap, open naar de maatschappij. We wilden die discussie daarom naar ons toe trekken en niet afhankelijk zijn van wat een overheid en maatschappelijke groeperingen daar over roepen. Maar de commissie ging verder, en heeft niet alleen een definitie geschreven, maar ook adviezen en scenario's voor hoe we tot die bepaalde vorm van grondgebondenheid kunnen komen. En dan ook het liefst als sector zelf, dus zonder al te veel bemoeienis van de overheid of nieuwe wetgeving. We hebben met het rapport dus nu een document, een toekomstvisie waarmee we aan het werk gaan tot 2050."

"We wilden de discussie over grondgebondenheid naar ons toe trekken en niet afhankelijk zijn van wat een overheid en maatschappelijke groeperingen daar over roepen"

Huiskavels

In het kort komt de visie er op neer dat elk bedrijf een eigen voldoende grote huiskavel heeft. Dit faciliteert volgens de commissie de weidegang en geeft een aantrekkelijk beeld van de melkveehouderij in het open en karakteristieke Nederlandse cultuurlandschap. Hierbij geldt een veebezetting van maximaal tien melkkoeien per hectare huiskavel in beweidbaar gras. Weidegang is niet verplicht en de commissie vindt dat ook niet nodig. Meulenbroeks: "Een huiskavel scheelt een agrariër veel reistijd en maakt het mogelijk om de koeien vanuit de stal de wei in te krijgen. Ik denk dat we met vrijwillige kavelruil al een deel van de huiskavels kunnen realiseren. Maar de commissie schrijft tegelijkertijd ook dat er wellicht een apart project voor nodig is om samen met provinciale overheden te komen tot kavelruil, bijvoorbeeld door het verleggen van infrastructuur, en eventueel bedrijfsverplaatsingen. Het inzetten van provinciale grondpotten kan daar behulpzaam bij zijn. Maar ik denk dat een deel min of meer vanzelf zal kunnen gaan. Veertig procent van de melkveehouders is ouder dan 55 jaar en heeft geen opvolger. Die gaan stoppen en dus komen er bedrijven en grond vrij. Door slim met die grond en gebouwen om te gaan, kun je een deel van de huiskavels en grondgebondenheid dus realiseren. Maar dat moeten we dan wel met z'n allen - de sector, overheden en maatschappelijke organisaties - gaan doen."

Wil Meulenbroeks

Geen soja verbouwen

Een tweede belangrijke pijler onder de grondgebondenheid is de zelfvoorzienende voedselproductie met zo veel mogelijk veevoerproductie op het eigen bedrijf en zo min mogelijk import van veevoer. De commissie wil een circulaire landbouw met als principe dat de 'cirkel klein is als het kan, en groot is als het moet'. Akkerbouwers in de buurt zouden bijvoorbeeld grasklaver of gras in hun bouwplan kunnen opnemen en het gras verkopen aan de melkveehouders. Voor aanvullend (kracht)voer zou de melkveehouderij verder gebruik kunnen van rest- en bijproducten van de voedingsmiddelenindustrie in Nederland en de directe omgeving waardoor geen concurrentie plaats vindt met gewassen die direct als voedsel dienen voor de mens.

Is het ook een idee dat akkerbouwers ook specifiek veevoer gaan produceren? "Ik denk niet dat dat haalbaar is. Soja bijvoorbeeld heeft absoluut geen rendement voor een Nederlandse akkerbouwer, dus dat gaat hij niet doen. En ook verwacht ik niet dat een melkveehouder zelf extra grond gaat aankopen voor veevoergewassen, daarvoor is de grondprijs natuurlijk weer veel te hoog. En dat is meteen wel een van de grootste uitdagingen onder dit plan. Daar zit de spanning, en met de huidige grondprijzen en druk op de markt zit daar weinig mogelijkheid. We moeten de combinaties tussen akkerbouw en melkveehouderij vooral zien in gebieden waar van oudsher de verwevenheid nog aanwezig is en waar

MELKVEEHOUDERIJ IN NEDERLAND

In 2016 waren er 17.910 melkveebedrijven in Nederland. Dat aantal bedrijven neemt elk jaar af, maar bedrijven worden wel steeds groter. Een gemiddeld melkveebedrijf had in 2016 79 koeien en 60 hectare grond. Het totaal aantal koeien is lang constant gebleven omdat tussen 1983 en 2014 de productie aan banden was gelegd door de melkquotering. Na 2014 nam het aantal koeien toe, maar door de invoering van de fosfaatwetgeving in 2017 nam het aantal dieren weer af. Eind 2017 waren er in Nederland 1,7 miljoen melkkoeien. De melkveehouderij heeft ruim de helft van alle veehouderijbedrijfsgebouwen en ruim de helft van alle agrarische grond in het landelijk gebied in beheer. De weidende koeien zijn een breed gewaardeerd beeld van de melkveehouderij. Door schaalvergroting is beweiding door melkvee de afgelopen decennia verminderd. Momenteel lijkt deze daling tot staan gebracht: ongeveer 80 % van de bedrijven met melkvee past enige vorm van beweiding toe.

BRON: *Feiten en cijfers over de Nederlandse veehouderijsectoren 2018*, Wageningen University

men door slim samen te werken van elkaar kan profiteren. Dan kun je een gesloten kringloop maken, al moet je daarvoor wel heel veel met elkaar overleggen en regelen. Je gaat met een groep ondernemers een soort coöperatie aan en werkt daarin samen. Rentmeesters zouden daar een rol in kunnen spelen. Net als in de kavelruil die hier vaak bij nodig zal zijn.”

Om dan ook maar meteen het instrument van een al dan niet gemoderniseerde ruilverkaveling weer eens uit de mottenballen te halen, gaat Meulenbroeks nog wel net te ver. Het liefst zou hij alles op vrijwillige basis doen, want “met verplichte maatregelen organiseer je je eigen weerstand. Misschien wordt het ooit een optie maar tot nu toe is het nooit een onderdeel geweest van het plan.”

Generatie

Meulenbroeks is nu vooral geïnteresseerd in de uitkomsten van een pilotproject in de Achterhoek dat naar aanleiding van het commissierapport is gestart. Op basis van kaarten en luchtfoto's is samen met de ondernemers en het Kadaster bekeken hoe je een dergelijk circulair systeem in de praktijk zou kunnen brengen en wat daarvoor nodig is: tegen welke regels loop je aan, hoeveel moet je ruilen en is het haalbaar om 65 procent van het benodigde eiwit uit de regio te halen. En natuurlijk ook welke taken er voor de rentmeesters in dit soort regio's liggen. “Ik denk dat een deel van de boeren het allemaal wel ziet zitten en het ook haalbaar acht, en dat een ander deel in de huidige situatie nooit aan de grondgebondenheid kan voldoen. We kunnen niet verwachten van iemand die net een stal heeft gebouwd dat hij nu een opeens een andere richting op moet gaan. Maar dat is helemaal niet erg, erg mag best een generatie overheen gaan. Als we maar dezelfde stip op de horizon hebben.”

WEINIG ANIMO VOOR OVERNAME KLEIN MELKVEEBEDRIJF

Van de bedrijfshoofden in de melkveehouderij die 55 jaar of ouder waren, had in 2016 ruim 60 procent een bedrijfsopvolger klaar staan. Dit percentage ligt 20 procentpunt hoger dan in de totale landbouwsector. De belangstelling voor de overname van een klein melkveehouderijbedrijf (minder dan 50 melkkoeien) was met 28 procent beperkt. Op de grote bedrijven (100 melkkoeien of meer) heeft 85 procent van de oudere bedrijfshoofden een bedrijfsopvolger. Dit betekent dat voor 15 procent van de grote bedrijven de bedrijfsoverdracht op een andere manier geregeld moet worden.

BRON: CBS

GRONDGEBONDENHEID EN BUURTCONTRACTEN

Wanneer een bedrijf geen hoge zelfvoorzieningsgraad kan realiseren op de bij het bedrijf horende gronden, dan is relevant in hoeverre het bedrijf de voer- en mestkringlopen kan sluiten in de buurt en daarmee kan bijdragen aan het verbeteren van lokale circulariteit. Deze samenwerking is gericht op wederzijds voordeel: de grondeigenaar teelt gras of voedergewassen voor de melkveehouder, die op zijn beurt mest en voedergewassen toevoegt aan het bouwplan waarmee de rotatie en bodemkwaliteit verbetert. Voorwaarden zijn daarbij:

- Alleen grond binnen 20 kilometer van de bedrijfsgebouwen telt mee.
- Een buurtcontract kan alleen worden afgesloten als tenminste 50 procent van het melkveerantsoen bestaat uit ruwvoer geteeld van eigen grond.
- Het contract wordt privaatrechtelijk via de gecombineerde opgave bij RVO geregistreerd.